

Cần phải có sự phân cấp trong việc quản lý các xí nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài.

PHẠM CHÍ DŨNG
(Phòng hợp tác quốc tế
Sở Giao thông Công chính
TP.HCM)

Trong bài viết này, tôi xin lấy TP. Hồ Chí Minh làm một minh họa cụ thể, trong sự khái quát tình hình đầu tư nước ngoài (ĐTNN) ở VN nói chung và TP.HCM nói riêng, từ đó rút ra yêu cầu cần có sự phân cấp quản lý các xí nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài (XN vốn ĐTNN) giữa Trung ương và địa phương.

1. TÌNH HÌNH HOẠT ĐỘNG CỦA XN VỐN ĐTNN HIỆN NAY

Tính đến 30.06.92, theo số liệu của Ủy ban nhà nước về Hợp tác và Đầu tư (SCCI), đã có 38 nước đầu tư vào VN với 440 dự án, tổng số vốn 3,3 tỷ USD, cho thấy lượng ĐTNN tăng nhanh. Riêng TP.HCM, trong 4 năm rưỡi thực hiện luật đầu tư, đã có 197 dự án với

tổng vốn đầu tư 1 tỷ 233 triệu USD, trong đó Trung ương quản lý 89 dự án, Thành phố trực tiếp quản lý 108 dự án, chiếm 54% so với cả nước, Thành phố HCM chiếm 44% tổng số dự án và 37% tổng vốn đầu tư.

Qua kiểm tra thực hiện trên địa bàn TP.HCM, có tới 18 đơn vị có vốn ĐTNN triển khai chậm và 19 đơn vị hoàn toàn chưa triển khai hoạt động, chiếm tới 21%. Trong đó có 9 đơn vị do Thành phố quản lý bị rút giấy phép, chiếm 8%. Nguyên nhân TP rút giấy phép do:

- Góp vốn chậm, không đủ hoặc sai quy định.
- Một số đơn vị lợi dụng giấy phép để đưa hàng hóa vào VN bán và lấy tiền góp vốn.

- Một số đơn vị lợi dụng liên doanh để nhập hàng trốn thuế. Hàng hóa loại này có thể có số lượng lớn hơn yêu cầu cần cho liên doanh hoặc không phục vụ cho yêu cầu liên doanh.

- Cá biệt có đơn vị khai khống để 38,7% vốn đầu tư, khai lỗ 29%, trong khi lãi thực tế là 10% trên doanh số d trốn thuế và khòì chia lời cho phía VN ghi sai chi phí, khai khống chi phí lè hơn gấp đôi so với thực tế.

2. KHẢ NĂNG QUẢN LÝ CỦA SCCI

a/ Thiếu văn bản hướng dẫn cụ thể

Cho tới nay nhà nước mới chỉ có các văn bản chủ yếu hướng dẫn về công tác thẩm định và xét duyệt dự án, đối với vấn đề quản lý XN vốn ĐTNN (liên doanh và XN 100% vốn nước ngoài sau khi có giấy phép đầu tư (GPDT) thì còn rất hạn chế, bao gồm:

- Thông tư số 46/TC-CDKT ngày 21.10.1989 của Bộ Tài chính hướng dẫn thực hiện công tác kế toán đối với các XN có vốn ĐTNN, trong đó nêu nhận báo cáo:

+ XN 100% vốn nước ngoài gửi báo cáo cho SCCI và cơ quan thu thuế lợi tức của Bộ Tài chính VN.

+ XN liên doanh, ngoài việc gửi báo cáo cho SCCI, cơ quan thu thuế lợi tức còn phải gửi cho cơ quan chủ quản ngành hoặc cơ quan cấp trên trực tiếp của bên VN.

- Thông tư số 164/HTĐT ngày 29.3.1990 của SCCI hướng dẫn một số công việc liên quan đến triển khai dự án sau khi cấp giấy phép. Thông tư này chỉ yếu chỉ đề cập đến việc triển khai sau GPDT các công việc như tại khoản

lầu, kế toán, lao động, bảo hiểm...

- Chỉ thị số 51/CT ngày 15.2.1992 của Chủ tịch Hội đồng Bộ trưởng về việc tăng cường công tác quản lý nhà nước đối với hoạt động đầu tư trực tiếp của nước ngoài, trong đó cũng chủ yếu đề cập đến vấn đề thẩm định và xem xét dự án.

Tóm lại, văn bản pháp quy đều rất ít đề cập đến việc quản lý nhà nước sau GPDT, thiếu một cách trầm trọng những hướng dẫn cụ thể về vai trò, chức năng và trách nhiệm của SCCI, các Bộ chuyên ngành, địa phương, các Sở chuyên ngành và Sở Tài chính trong vấn đề phối hợp quản lý, tạo ra nhiều kẽ hở đáng tiếc như tôi đã nêu ở phần (1).

b. Không sát thực tế

Trên danh nghĩa SCCI nhận báo cáo trực tiếp của các XN có vốn ĐTNN tại 178 Nguyễn Đình Chiểu (văn phòng 2), nhưng SCCI thực tế đã không thể phát huy hết chức năng của mình với những nguyên do sau đây:

- Các báo cáo chỉ mang tính số liệu thuần túy mà thiếu sự phân tích tình hình hoạt động sản xuất - kinh doanh - dịch vụ; hơn nữa nếu không kết hợp với bộ phận kiểm toán của Bộ Tài chính, SCCI cũng không đủ khả năng để đánh giá tính chân thực của báo cáo.

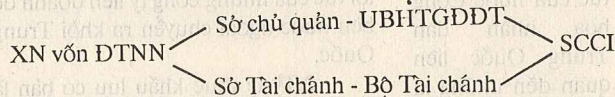
- Với gần 200 XN vốn ĐTNN trên địa bàn, SCCI không thể có đủ khả năng bao quát, nhất là mỗi đơn vị lại có một đặc thù hoạt động chuyên ngành riêng biệt. Muốn nắm được, SCCI cần phải có tổ chức và đội ngũ chuyên viên kỹ thuật tổng hợp, mà điều này chỉ có các Sở chuyên ngành mới thực hiện được (mỗi Sở cũng chỉ nắm tối đa 40-50 đơn vị).

- Công việc thực tế hiện nay của SCCI chủ yếu vẫn là thẩm định và cấp GPDT, chiếm rất nhiều thời gian và công sức, do đó mỗi khi phát sinh các vi phạm từ các XN vốn ĐTNN, SCCI phải mất nhiều thời gian để giải quyết. Việc giải quyết các vi phạm này nếu không kết hợp với chánh quyền địa phương và Sở chủ quản thì sẽ không thể có hiệu quả cao được.

3. SỰ CẦN THIẾT PHẢI PHÂN CẤP

Từ cơ sở trên, chúng ta có thể thấy đây lại là một vấn đề tồn tại nữa giữa quản lý theo lãnh thổ và quản lý theo ngành nói chung, giữa SCCI và chính quyền địa phương nói riêng. Đồng thời theo sự phân tích trên, có thể thấy vai trò cơ quan chủ quản hoặc cơ quan cấp trên trực tiếp của bên VN trong XN vốn ĐTNN hết sức cần thiết. Trong thời gian tới, ĐTNN vào TP.

HCM và trên cả nước sẽ tăng rất mạnh, đặc biệt sau khi lệnh cấm vận của Mỹ được bãi bỏ. Vấn đề ở đây là cần phải củng cố và phát triển vai trò điều hướng của nhà nước trên tầm vĩ mô, trong đó quản lý có hiệu quả hệ thống ĐTNN bằng biện pháp phân cấp.

Biện pháp này, xin nói thêm, hoàn toàn không có ý nghĩa "tàn quyền" như một số ý kiến ngoài Trung ương, mà chỉ đơn thuần nhằm mục đích "phân quyền" để dung hòa, phân định rõ quyền lực và trách nhiệm của các cơ quan quản lý nhà nước Trung ương và địa phương.

Do vậy, tôi xin đề nghị hai phương án phân cấp quản lý như sau:

a. Phương án 1

Trong phương án này, thành phố HCM sẽ thành lập một Ủy ban quản lý XN vốn ĐTNN. Theo đó XN vốn ĐTNN sẽ báo cáo trực tiếp cho Ủy ban này để Ủy ban báo cáo SCCI.

- Ưu điểm: Ủy ban thuộc chánh quyền địa phương nên bám sát được tình hình thực tế.

- Nhược điểm: Thành lập Ủy ban là tạo thêm một bộ máy mới, làm cho tổ chức Thành phố càng kênh đi ngược với chủ trương giảm biên chế.

Thành lập Ủy ban đòi hỏi đội ngũ cán bộ chuyên môn tổng hợp và nhiều phòng ban tương ứng với nhiều ngành khác nhau, trong khi đó không tận dụng được cơ sở sẵn có là các Sở chuyên ngành kinh tế - kỹ thuật.

b. Phương án 2

Trong phương án này xuất hiện vai trò mới của Sở chủ quản và Sở Tài chính.

XN vốn ĐTNN sẽ báo cáo cho cả hai Sở (Sở chủ quản và Sở Tài chính); sau đó Sở Tài chính báo cáo cho Bộ Tài chính, còn Sở chủ quản báo cáo cho

một bộ phận tổng hợp của Thành phố. Bộ phận này có thể ghép thêm vào Ủy ban Hợp tác Giám định Đầu tư của Thành phố hiện nay, và báo cáo cho SCCI. Tóm lại, SCCI là đầu mối tổng hợp của Thành phố và Bộ Tài chính. Sơ đồ như sau:

Phương án này có những ưu điểm sau:

- Không cần thành lập thêm bất kỳ bộ máy mới nào, trái lại tận dụng được đội ngũ chuyên viên và tổ chức sẵn có của các Sở chuyên ngành kinh tế - kỹ thuật.

- Sở chủ quản, vốn đã là cấp trên trực tiếp của bên VN trong XN vốn ĐTNN, nắm tình hình hoạt động tốt hơn.

- Khi xuất hiện vi phạm, Sở chủ quản và Sở Tài chính sẽ là hai cơ quan am hiểu nhất và chịu trách nhiệm chính về việc điều tra, sau đó sẽ báo cáo lên trên. Như vậy nội vụ sẽ được giải tỏa nhanh chóng, tránh những rủi ro đáng tiếc.

Về nội dung báo cáo, XN vốn ĐTNN phải báo cáo cho Sở Tài chính và Sở chủ quản toàn bộ các hoạt động tài chính, sản xuất - kinh doanh - dịch vụ theo chế độ kế toán thống kê hiện hành của nhà nước VN.

Theo tôi, phương án 2 mang lại hiệu quả lớn hơn phương án 1 và cách thức quản lý hiện nay. Trong yêu cầu đạt chất lượng cao về công tác quản lý nhà nước, phương án 2 về sự phân cấp giữa Trung ương và địa phương sẽ có thể đóng góp một phần nào đó, phù hợp với xu hướng ổn định hóa nền kinh tế VN.

Tháng 7. 1992

PCD

TÌM ĐỌC

- NHỮNG CÔNG TY LỚN NHẤT THẾ GIỚI (Huỳnh văn Thanh biên soạn), do Nhà xuất bản TP. Hồ Chí Minh, Trung tâm CESAIS và Tạp chí Phát triển Kinh tế hợp tác xuất bản: Giới thiệu 500 công ty lớn nhất thế giới và 500 công ty lớn nhất khu vực châu Á - Thái Bình Dương.

- CÁC XU THẾ LỚN NĂM 2000 (Do nhiều dịch giả dịch từ cuốn *Megatrends 2000* của John Naisbitt và Patricia A. Burdene), NXB. TP. Hồ Chí Minh.

- SỔ TAY HƯỚNG DẪN PHỤC VỤ NHÀ HÀNG (Huỳnh văn Thanh, Nguyễn Trung Anh và Phạm Viêm Phương biên dịch từ quyển *The Waiter and Waitress Training Manual* của Sondra J. Dahmer và Kurt W. Kahl), NXB-Trẻ.

Tạp chí PTKT xin chân thành cảm ơn các soạn giả và nhà xuất bản đã gởi tặng các sách kể trên và xin trân trọng giới thiệu đến đồng đạo bạn đọc.

PTKT